

Unitárius Jövendő

Egyháztársadalmi, hitéleti és missziói célokat szolgáló lap.

Felelős szerkesztő: KOVÁCS LAJOS brassói lelkész-esperes.

Megjelenik minden hónapban. Előfizetési ára Romániában évi 100 lej. Magyarországon évi 5 Pengő. Más országokban ennek megfelelő összeg

Dávid Ferenc vallomása a dévai várban.

A hagyomány szerint Dávid Ferenc a dévai várbörtönben egy elegiát írt, amely a fogságban is megtartott erős lelkének és hitbeli meggyőződésének megható kifejezése. Jakab Elek, Dávid Ferenc kiváló életrajzírója, a véletlen kedvezésének mondja, hogy e nevezetes emlék fennmaradt. Ha úgy volna, hogy más valaki írta azt, úgy is a Dávid Ferenc hitbeli felfogásának meglepően tömör összefoglalása, melynek alább közölt részét sokan jól ismerik, de annak minél többszöri olvasása a tiszta vallásos felfogásban élő ember részére mindig nagy lelki élvezetet jelent. Ebből a célból közöljük halála évfordulója alkalmából:

„ . . . Kétszer 10 évig szolgáltam a hazát és hűségemet sokszor bebizonyítottam. Vétkem s amiért hazám előtt gyűlöletbe jöttem, az, hogy egy s nem három Istent tiszteltem. Kegyességem, mely az Istent nem engedte sokszorosítanom, bünömmé lett. Hogy a részek nélküli egészet szét nem osztottam s a végest a végetlennel nyelvem összezavarni nem birta; hogy a szülöttet féltem az örökkévalóval felcserélni; hogy elmémet rabbá tenni, a hamisat igazként hinni nem birtam; hogy Sabellius téves tanát, (nem három isteni személy, hanem csak az egy Isten három alakban nyilvánulása) nem követtem; s a megmérhetetlent, akit a mindenség befogni nem bir, egy szűznek méhébe zárni átaltam; mert tagadtam, hogy Isten gyermekként sirjon, éhezzen és szomjuhozzék, irtózzék a fájdalomtól, s rut halállal haljon meg; hogy nyelvemet vakmerőleg, tiszta lelkemet hamisat szólva beszenyezni szégyeltem; hogy az igazat kimondtam és a nem igazat tagadtam: . . . ezek az én bűneim, ez az én istentelenségem, ezek az én boldogtalanságomnak okozói. Ezért érdemeltem büntetést, amin a későkor bámulni fog, melyről hiszem, hogy tisztább hitet fog vallani . . . Mikor szünik meg az emberi ész a hamisságnak hinni? Mikor hagyja el a babona e földet? Mikor fogja a világ az egy igaz és nem három Istent a maga nagyszerűségében tisztelni? . . . Adja Isten, hogy térjen vissza ismét az igazságban való régi állhatatosság, a földet igazgassa ősi jog és törvény! Mi most, elménk józan sugallatát rabbá téve, tévtanokat tartunk igaz hitnek.”

Dávid Ferenc, az ártatlan vértanu, — így végződik a hagyomány — a dévai börtönben ezeket a szavakat szokta magában mondani:

„A pápák karaja, a kereszt s a halál képe, — semmi nem fogja az igazságot utjában feltartóztatni . . . Azt írtam, amit éreztem, s amit érzek, bizó lélekkel igazán hirdettem. Meg vagyok győződve, hogy az én vesztém után a hamis igehirdetők tanai össze fognak omlani.”

Emlékezés Dávid Ferencre.

November 15-ike Dávid Ferenc halálának évfordulója. Ilyenkor a magyar unitárius egyház minden templomában fel szoktuk ujitani annak az embernek emlékezetét, aki nemcsak megalapítója és első püspöke volt a magyar unitárius egyháznak, hanem a reformáció századában Erdély szabadelvű szellemére és haladó vallásos gondolkozására mindenki másnál nagyobb befolyást gyakorolt.

A Dávid Ferenc tisztult vallásos felfogásának meggyőződéses hiva és követője vagyok s eszméinek hirdetője mindig és mindenütt, ahol mód és alkalom nyílik rá. Utalni akarok e rövid megemlékezés kerében is arra a nyugtalan lélekre, amely a tisztább igazságért benne eleitől kezdve lakozott; arra a magasabb szellemre, amelynek ő már 400 esztendővel ezelőtt szokatlanul bátor képviselője volt. Meg vagyok győződve, hogy méltán alkalmazható reá Jézusnak az a mondása, hogy „a gyertyát nem azért gyújtják meg, hogy véka alá rejtsék, hanem, hogy gyertyatartóba tegyék és fénylik mindeneknek, akik a házban vannak“. Dávid Ferenc a 16-ik századnak olyan világossága volt, akinek hatása a későbbi századokra is kiterjedt. Szellemének ereje magasabban lobogva él ma az unitárius gondolkozásban, mint valaha, s élni fog örökké, amíg a vallásos igazságnak követője és megbecsülője lesz.

Nem szándékozom életrajzot adni, bár igen sokszor csak így nyer jelentőséget az eszme s lesz láthatóvá az élet igazi célja, melyért az ember belső indításból küzd. Csupán néhány megjegyzést teszek világosságot szomjazó lelke némi jellemzésére.

Már ifju korában, amidőn önállóan gondolkozni kezdett, az igazság olthatatlan vágya töltötte be lelkét, mely a fokozatos szellemi haladás véget nem ismerő útjára állította. Ezen az uton mindig előre ment, amíg Jézus igazi szellemétől vezetve és lelkesítve Isten lényegének a megértéséhez, az emberi méltóság és hivatás megismeréséhez eljutott. Ezzel a megismeréssel és megértéssel, melyre egyszerű, érthető és természetes hitének az igazságát építette, Erdély földjén s azon túl is ugy világolt, mint a hegyen épített vár. Nemcsak Erdély felvilágosult és igazságot szerető fejedelme, nemcsak a tudományt és műveltséget képviselő főurak, nemesek és általában tanult emberek sokasága lett tisztult hitfelfogásának követője, hanem az egyszerű nép többsége is eszméit elfogadta és melléje állott. Az egykoru történetíró feljegyzése szerint alig volt akkor Erdélyben valamire való magyar ember, aki ne az ő vallását követte volna. Magas szellemét, nem közönséges gondolkozását hirdeti az a történelmi tény, mely szerint a vallásszabadság törvénybe iktatásával és kihirdetésével Erdély az egész világot megelőzte, amire elsősorban Dávid Ferencnek szabadelvű vallásos meggyőződése, magával ragadó ékesszólása és szavainak meggyőző ereje volt döntő hatással.

S hogy a szellemi erő és tudás miként végezte banne a maga munkáját, hogy a jellemzilárdság miként egyesült lelke magasabb vágyával, arra nézve legyen elég, ha röviden reámutatok az utra, amelyen végiment.

Amikor a reformáció szelleme Európa népeinek újjászületés után vágyó gondolkozását rendre mind jobban áthatotta, a Dávid Ferenc ifju lelke is ébredő öntudattal emelkedett ki az egyházi elnyomás alatt álló katolikus hitvilágból. Mint tisztább igazságért rajongó ember a már akkor világhírűvé lett Luther Márton követőjéhez csatlakozott. Tudása, magas gondolkozása és szónoki ereje az erdélyi magyar lutheránusok püspöki székébe ültette.

Az igazságot kereső lélek azonban nem nyugszik. Tovább kutat, figyel s megragadja, magáévá teszi az új gondolatot, amit megismer és meggyőződéssel egyezik. Amikor tudatára ébredt annak, hogy a Kálvin János tanítása bizonyos tekintetben, különösen az urvacsoráról való felfogásban szabadabb szellemű, a megismert tisztább igazságnak az ereje a haladás útján továbbvitte. Ez az erő olyan hatalommal dolgozott benne, hogy a lutheránus egyházban viselt püspöki állást, az azzal járó jövedelmet és tekintélyt feláldozta s a Kálvin követőjéhez csatlakozott, akik szintén püspöknek választották. A mai erdélyi reformátusoknak ő volt az első püspöke.

De lelke a Kálvin tanításaiban sem tudott egészen megnyugodni. Többre vágyott, a haladás vágya ismét továbbvitte. Az eszmék hullámozása nem volt lecsendesedve, a lelkek vajadásban voltak, az igazságkeresés ellenállhatatlan ereje láthatatlanul dolgozott sok embernek a szívében; így a Dávid Ferencében is. A máglyahalált szenvedett Szervét Mihály könyveinek a tanulmányozása s néhány korabeli felvilágosult gondolkozásu emberrel való eszmecsere folytatása közben eljutott az Isten egysége eszméjének a megismerésére, ami alapjában véve Jézusnak legfőbb tanítása volt és a reformációnak kétségtelenül legmesszebbmenő eredménye. Isten lélek, akit nem ceremóniákban, nem külsőségekben, hanem lélekben és igazságban kell imádni. Jézus a hozzá kérdést intéző gazdag ifjunak azt felelte: „Miért mondasz engem jónak? Nincs senki jó, csak egy, az Isten“, (Mk. X. 18. Luk. XVIII. 19) Pál apostol azt tanította, hogy „Isten sincs senki más, hanem csak egy . . . nekünk egy Istenünk van, az Atya, akitől van a mindenség, mi is őbenne“. (I Kor. VIII. 4. 6.) Istent nem lehet részekre osztani. Isten nem áll három személyből. Minden erre vonatkozó felfogás téves. A szentháromságot Jézus nem tanította. A szentháromság tána Jézus halála után több száz esztendővel zsinati gyűlések többségi határozata alapján jött létre. Emberek alkották meg azt a saját érdekük szerint, a politikai hatalomtól is támogatva. Dávid Ferenc a Jézus tiszta tanítására és a józan

észre támaszkodott, amikor az ISTEN EGYSÉG hitének a fundamentumához tért vissza, a keresztény vallás legfőbb igazságához és ezen a fundamentumon az unitárius gondolkozással a keresztény vallást a Jézus tiszta tanításához visszavezette, azon az unitárius egyházat felépítette, melynek szintén első püspöke volt.

Ha nem élt volna Dávid Ferencben az igazságkeresésnek nyugtalanító vágya és nem lakozott volna benne a jellem csodálatosan nagy ereje, bizonyára nem tudott volna ezen az uton következetesen végigmenni; meg nem rendülve és meg nem hátrálva mindig csak előremenni. E nagy tulajdonságok nélkül a megismert igazságért nem lett volna kész betegen börtönbe menni s életét is feláldozni.

Hitbéli meggyőződés foglalta el egész lelki világát, amit mindennél többre becsült; ennek az ereje és szépsége veszi körül emlékét. A vallással kapcsolatban sok elnyomatásról, kizsákmányolásról, hihetetlen szenvedésekről, háborúról és vérontásról beszél a történelem, többnyire attól a hamis jelszótól vezetve, hogy „a cél szentesíti az eszközöket“; Dávid Ferencnek a nevéhez s általában az unitarizmus történetéhez vér nem tapad. Ellenfelei a vitatkozó gyűléseken és nyomtatásban megjelent könyvekben durva szóval, sértő kifejezésekkel, fenyegetésekkel, kigunyolással támadtak ellene; Dávid Ferencben a türelmetlenség és bántani akarás, a harag és gyűlölet sohasem kerekedett felül. Olvassa el bárki a műveit és más egykorú könyveket s meg fog győződni, hogy ellenfeleinek gyűlölettől szikrázó és durva kifakadásával szemben, mily szelid, de határozott hangon beszél, mint aki biztosan tudja, hogy a megdönthetetlen igazság az ő oldalán van.

Szép az magában véve és példaadó, hogy az igazságnak olyan keresője és követője volt.

Szép az, amikor meggyőző erővel hirdeti, hogy „a hit Isten ajándéka“, tehát szabad, emberi erővel és hatalommal bilincshez verni nem lehet. Mintha a hajdani nagy apostol lelke szólalna meg benne: „nem lehet, hogy amelyeket iáttunk és hallottunk, azokat ne szóljuk“.

Szép az, amikor megtört, beteg testtel az életfogytig tartó börtönbüntetés nyugodtan fogadja s a megismert igazságért — bár minden oldalról hangzik feléje a csabító felhívás eszméi megtagadására — rémülettel megfogyott kevés híve kíséretében megy a dévai várba szenvedni és meghalni. Mert „inkább kell engedelmeskedni Istennek, mint az embereknek.“

Szép az, amikor a lelki világát hiven visszatükröző szavakkal örökíti meg meggyőződését börtöne falán: „A pápák kardja, a kereszt és a halál képe, — semmi sem fogja az igazságot utjában feltartóztatni... Azt irtam, amit éreztem, s amit érzék, bizó lélekkel igazán hirdettem. Meg vagyok győződve, hogy az én vesztém után a hamis

igehirdetők tanai össze fognak omlani“. Mintha a nagy Luthert hallanók a fényes worms-i birodalmi gyűlésen: „Nem jó az embernek lelkiismerete ellen cselekedni. Itt állok és másképpen nem tehetek, Isten engem úgy segítjen“.

Bizonytal ebből a rövid ismertetésből is kitűnik, hogy Dávid Ferencnek a lényét olyan szellem hatotta át, amire építőleg lehet reámutatni minden időben. Az igazságnak olyan páratlanul buzgó keresője s hitem szerint mindezideig legjobb megtalálója volt, ami őt a legkiválóbb emberek közé emeli. Korát, mint annyi igazán nagy szellem, eszméivel századokkal megelőzte. 300 esztendőn keresztül, a politikai hatalomtól is támogatott felekezeti elfogultság miatt, nevét még emlegetni sem volt szabad. A múlt század második felében azonban neve és alakja a látszólagos halálból feltámadt, hogy annál ragyogóbban éljen azok között, akiknek elődei a legnagyobb üldözések idején is eszméi védelmében kitartottak.

Az újabb kor történetírása rendre mindinkább kezd igazságot szolgáltatni neki és szellemének, ezzel is bizonyítva, hogy az igazságot valóban feltartóztatni nem lehet. Elvitathatatlan nagyságát azoknak utódai is kellőképpen kezdik méltányolni, akik egykor ellenfelei voltak. Erősen hiszem, hogy eljön az idő s talán már utban van, amikor nevét a nagy reformátorok között fogják emlegetni. Mert bár nem kezdette, de az unitarizmusban mindezideig a legmesszebbmenő tökélyig fejlesztette a reformációt.

—falvi.

Testületi közszellem és lelkészi munka.

Az unitárius egyház területéről nem jutnak hozzánk egyházi lapok és folyóiratok. Így alig tudunk valamit arról, hogy mi történik az egyházban, mi-féle kérdések foglalkoztatják az embereket. Egészen véletlen dolognak kell tekintenünk, hogy az „Unitárius Egyház“ c. egyházi és iskolai lap októberi számát olvashattuk.

Jól esett olvasni azt a lapot, melynek egykor mi is munkatársai voltunk. Tartalmából azt látjuk, hogy nagyhorderejű egyházi kérdések, a belső egyházi élet elevenítésére irányuló törekvések nem foglalkoztatják, az általános egyházi helyzetről sem nyernünk belőle sok tájékozódást, a küszöbön levő főtanács-gyűlésről és püspöki beiktatásról meg se emlékeznek, de egy-két személyi ügyről és arról, hogy az áldozatkészség ereje él az igazi unitárius lelkekben, mégis értesülünk. Van azonban benne egy cikk Pál Dénes lelkész-köri elnök tollából „Lelkészi problémák“ címen, amelyet nagyobb érdeklődéssel olvastunk el s amellyel kapcsolatban a kérdés tisztázása érdekében szerény véleményünket az alábbiakban mi is jelezni óhajtjuk.

A Lelkészkör elnöke a cikk elején az egységes testületi közszellem megteremtésének az óhaját hangoztatja és a testületi érdek megvédéséről beszél, ami mindenik lelkészköri elnöknek állandóan szeme előtt lebegett, de különösen a testületi közszellem kialakításával kapcsolatban valami nagy eredményt sem személyi érintkezéssel, sem nyomtatásban megjelent véleménynyilvánításokkal nem értek el. A testületi érdekek védelme szintén állandóan napirenden volt s annak érdekében a szükséges lépések mindig megtörténtek.

A cikkből az tűnik ki, hogy a jelenlegi lelkészköri elnök mindenekfelett a testületi közszellem megteremtését tekinti elérendő célnak s a lelkészi kar érdekében minden egyebet arra óhajta felépíteni. E célból, vagy ebből kifolyólag a következő „lelkészi problémák“-at említi fel: 1. Az Egyetemes és Köri Lelkészkörök újjászervezése. 2. Tagsági díjak megállapítása. 3. Évi rendes lelkészköri közgyűlések megtartása. 4. Elméleti és gyakorlati önképzés céljából évente lelkészi konferenciák rendezése. 5. A lelkészi fizetések újjárendezése, illetve a lelkészi fizetés minimális összegének megállapítása, tekintettel a képesítésre és a szétágazó munkakör fontosságára (egyházi, faji, szociális, gazdasági, szövetkezeti, népjóléti szempontból). 6. A nyugdíjalap erősítése. 7. Államsegélyes segédlelkészi és hitoktató-lelkészi állások szervezése. 8. Az unitárius tábori lelkészi állás szervezésével kapcsolatos egyházi sérelmek orvoslása. 9. Nem kongruás lelkészek államsegélyének folyósítása. 10. A lelkészkar országgyűlési képviselőinek biztosítása. 11. Egyházunk kormányzásában a Lelkészkörnek fokozottabb részvétele. 12. A Lelkészkör lapjainak, folyóiratainak erősítése, növelése. 13. Misszió-lelkészi állások szervezése. 14. Az iratterjesztő kifejlesztése népies irányban. 15. Tankönyveink átdoigozása unitárius keresztény alapon. 16. Testületi alapok, anyagi erőforrások létesítése a fenti problémák megoldása céljából.

E 16 pontban felsorolt kérdéseket tartja a Lelkészkör elnöke olyanoknak, amelyek legsürgősebben megoldásra várnak. Vannak ezek között olyan kérdések, amelyek megoldást nem igényelnek, csak csinálni kell azokat, mint az újjászervezés, tagsági díj, közgyűlések tartása stb. A lelkészi konferenciák már régóta gyakorlatban vannak, azokat csak folytatni kell. A lelkészi fizetések rendezése, államsegélyes segéd- és hitoktató s missziói lelkészi állások szervezése, minden lelkész részére államsegély folyósítása, sérelmek orvoslása, az egyházi lapok anyagi, erkölcsi és szellemi támogatása, az Iratterjesztő fejlesztése, tankönyvek átdoigozása, alapok létesítés stb. mind fontos gyakorlati kérdések, melyeknek tárgyalása általános lelkészi érdek s azoknak megoldására a Lelkészkörnek a maga súlyával is törekednie kell. A nyugdíjintézet erősítése nagyon fontos egyházi feladat; a módosítások megtalálására a Lelkészkör sokat tehet. Az egyháznak a kormányzását, gazdasági éle-

tét, anyagi javai gondozását legszivesebben egészen átengednők a világiaknak, akik anyagi vonatkozásban az egyház tényleges fenntartói. Jelenlegi életünk és szervezetünk azonban nélkülözhetetlenné teszi az egyházi elemnek a kormányzásban való bizonyos fokú részvételét, mert ez sok tekintetben létkérdés is s a mi viszonyaink között a lelki munkát az anyagiaktól nehéz elválasztani. Az azonban meggondolás tárgyát kell képezze, hogy az egyháziaknak a kormányzásban való részvételét meddig helyes fokozni. A központi tisztviselők többsége egyházi jellegű. Az E. K. Tanácsban a központiak mellett benn vannak az esperesek csaknem mind, a Lelkészkör elnöke s több lelkész. Tárgyilagos gondolkozás mellett, általános egyházi szempontból, fel lehet és fel kell tenni a kérdést, hogy helyes-e az u. n. papi (egyházi elem) uralomra való törekvés? Vajjon fenntartható-e az egyház a világiak nélkül? Nem lassítottja-e ez a törekvés a világi elem buzgóságát az egyház iránt, akik anyagi érdek nélkül, szinte csak az eszme erejétől lelkesítve, áldoznak időt, fáradságot, pénzt és szaktudást stb. az egyház érdekében? A lelkészek országgyűlési képviselőinek biztosításának a gondolata pedig kissé tulbuzgóságnak tűnik fel egy olyan aránylag kisszámú testület részére, amilyen a mi lelkészkarunk. Ez már a politika szennyes hullámaiba vinné bele a lelkészi kart, amitől jó minél távolabb tartania magát. A velejáró pártéleti küzdelem könnyen idéz elő meghasonlást lelkész és hívek között, ami az egyházi életnek nem szokott javára szolgál.

Azoknak a kérdéseknek egyrésze, melyeket a Lelkészkör elnöke felsorolt, kétségtelenül a lelkészi érdekek védelmét is szolgálják, de kételkedünk benne, hogy „az egységes testületi közszellem“ kialakítását is szolgálják. Már pedig a lelkészköri elnök ezt jelöli meg annak a célnak, amely felé törekedni kell és annak az alapnak, amelyen állva sok mindent el lehetne érni.

Szerintünk a lelkészi érdekek védelmének a lehetősége adva van a Lelkészkörben, mint elismert alapszabályokkal dolgozó testületben. Az egységes testületi közszellem azonban olyas valami, amit állandóan napirenden tartani szükséges és annak a megteremtéséért küzdeni kell, de elérni nem lehet és nem is szabad. Olyan az, mint az igazság, melynek addig van értéke, amíg küzdünk érte, de mielőtt azt mondjuk, hogy megtaláltuk, értékét veszítette. Ha az egységes testületi közszellem megteremtése lehetséges volna, az az egyéni szabadság és szentnek tartott meggyőződés feláldozását jelentené. Nem egységes testületi közszellemre van szükség, hanem egészséges testületi közszellemre.

Az egységes testületi közszellem alapján egyéni célok léphetnek előtérbe a testületben, zavart és felfordulást okozhat az az egyházi életben, mert nem kiméli a rendet és békességet, míg az egészséges testületi közszellem mindig az egyház magasabb érdekét nézi s önzetlenül igyekszik annak javára lenni. Megtörténhetik, hogy valaki hangoskodással é

jól leplezett egyéni érvényesülési szándékkal vezető vagy irányító szerepet viv ki s kiadja a jelszót, hogy ezt vagy azt az embert félre kell állítani az utból, hamis okoskodással és elferdített tényekkel félre tudja vezetni az embereket s az egységes testületi közszellemre hivatkozva jobb meggyőződésük ellenére céljának a szolgálatára használja fel a tagokat, míg az egészséges testületi közszellem mellett mindenki kritikát gyakorolhat, vizsgálatot tarthat, tisztázott tények alapján ítélkezhetik. Előfordulhat olyan eset, hogy valaki a közvélemény megnyilatkozása nélkül is pl. püspökjelöltnek lépik fel s az egységes testületi közszellem alapján azokat is maga mellé igyekszik állítani, akik különben személyét és egyéniségét nem tartják alkalmasnak az állás betöltésére, míg az egészséges testületi közszellem szabad utat enged az egyéni meggyőződésnek és az önzetlen egyházi érdek szolgálatának. Az egységes testületi közszellem könnyen ártalmára lehet a helyesen értelmezett egyházi életnek, állam akar lenni az államban, míg az egészséges testületi közszellem épít és előbbre viszi az egyházi életet.

Ismételjük, hogy a jobb testületi közszellem kialakítására törekvést helyeseljünk, de annak olyannak kell lennie, amely az egyéni szabadságot nem korlátozza. Ha a lelkeszköri elnök az egyház érdekében álló lelkeszköri szellemet a fennebb felsorolt kérdések alapján akarja létrehozni, téves uton jár mert e kérdések legtöbbjének a megoldásában a Lelekeszkör, mint szervezet, csak szorgalmazó lehet amit egységes testületi közszellem nélkül is végezhet, magát a megoldást azonban az egyház eszközölheti vagy az egyházon keresztül történhetik az

Bármennyire érezzük a Lelekeszkör fontos szerepét az egyházi életben, nem szabad szem elől téveszteni azt, hogy a Lelekeszkör nem egyházfenn tartó tényező, hanem olyan testület, amely a lelkeszköri érdekek védelme mellett elsősorban a hivatásérzetet és tudatot erősíti s így a hivatás jobb betöltésére buzdít. Az unitárius lelkeszkörök a vallás erkölcsi élet hathatós ápolói, az egyházfenn tartás lelki megalapozói, a keresztény eszme hirdetői, az unitárius hitfelfogás terjesztői és bizonyoságtevői, az unitárius szellem ébrentartói és erősítői. Az egyház külső fenntartása, anyagi feltételeinek az előteremtése és a gazdasági élet zavartalanságának a biztosítása a világiakra vár. A lelkeszköröknek, mint lelki irányítóknak és szellemi munkásoknak lelkiismeretes közreműködése nélkül az egyházi szervezet csak „zengő érc és pengő cimbalom” volna, viszont az eszme nem ölthetne testet olyan hívek nélkül, akik az egyházat őszintén szeretik és azért szívesen hoznak áldozatot, az unitárius hitfelfogást lényegében megértik, azt értékelni tudják és ahhoz minden áron ragaszkodnak. Az egyházat a hívek alkotják s így egészen természetes, hogy az egyház fenntartásában és kormányzásában főrésztük kell legyen. Szerintünk az volna az ideális állapot, ha a lelkeszkörök az egy-

ház külső kormányzásában nem kellene résztvenniök, csupán lelki és irányító hatást gyakorolni a kormányzókra, az anyaszentegyház rendjére és életé folytatására. Így jobban hivatásuknak élhetnének.

Ilyen felfogás mellett feltűnt, hogy a Lelekeszkör elnöke a hívek lelki gondozását, vagyis a befelé irányuló lelkeszköri munkát a lelkeszköri problémák között meg se említi. Pedig ez a lelkeszköri munka első helyen áll, amit a Lelekeszkörnek figyelmen kívül hagyni nem szabad. Népünk egy részének, különösen a szegényebbeknek a lelki életével vagy semmit, vagy nagyon keveset törődünk. Számukra az egyháznak csak annyiban van jelentősége, hogy beleszülettek abba és az unitárius nevet viselik, de az unitárius hitfelfogás lényegét, tisztaságát, igazságát, szépségét közülök sokan nem ismerik. Azzal még a műveltség magasabb fokán állók sem mindnyájan törődnek. Büszkék vagyunk arra, hogy „a nép szívében vert gyökeret hitünk”, de hogy az a gyökér benne van-e ma is a nép szívében, virágozik-e és terem-e gyümölcsöt, az alig foglalkoztat. Ez is hozzájárul ahhoz, hogy híveink között olyan sok az egyháziatlan és templomkerülő ember. Amíg szülőfalujokban, az ősi talajon, a megszokott unitárius körben vannak, addig az unitárius név hordozásával alig van baj. De ha onnan elszakadnak, eltávoznak, idegen környezetbe kerülnek, elegenden vannak, akik az egyháztól egészen távol járnak, annak ügyei iránt semmi érdeklődést nem mutatnak, az egyházköztség fenntartásához nem járulnak hozzá, vagy csak passzív és zugolódás között. Csak nevét hordozzák az unitárius egyháznak, belső érték nélkül, mert üres maradt növekedésük folyamán a lelkiük s azt később megtölteni nehéz, szinte lehetetlen. Akadnak olyanok is, akik könnyű szívvel megtagadják az unitárius egyházat és hitet. Istennek hála a nép között is a többség még értelmes, mélyebb lelki életet él, hitben erős, az anyaszentegyházhoz hitbeli meggyőződés alapján ragaszkodik, amit tanult embereinkről még inkább fel kell tételeznünk. Olyan kevesen vagyunk unitáriusok, hogy mindenkit egyénileg lehetne nevelni és gondozni, hogy az unitárius egyház és hitvilág számára értéké fejlődjen. Keresni kellene ennek a módját, nehogy a közöny tovább nőjön, a meglevő buzgóság gyengüljön, üresebbek legyenek

Általános Hitelbank R. T. Braşov

fiókok:

TIMIŞOARA
ORADEA

a templomok és aggodalmasabb az egyház fenntartása.

Ha ilyen gondok is űnek a lelkeken, abban mi is hibásoknak érezzük magunkat, de hibások lehetnek még sokan, ha ugyan nem mindnyájan. Ezért kell a belső lelki munkát a lelkészi problémák között első helyre tenni és azzal sokat foglalkozni. A lelkészi hivatás erősítése, öntudatosítása, annak lélek szerint való betöltése a gyakorlati életben, valószínűleg többet ér, mint pl. „a lelkészkar országgyűlési képviselőnek a biztosítása”, vagy az „egységes testületi közszellem” célkitűzése. Nagyon kérjük a lelkészköri elnököt, hogy ezt a kérdést is vegye fel a lelkészi problémák közé és tegye első helyre, ha a Lelkészkör csakugyan foglalkozni fog az általa felmerített kérdésekkel.

Az eredményes egyházi életnek az önfeláldozó lelki munka az alapja.

KOVÁCS KAJOS.

A szentháromság jellemzése.

M. I. Savagenak, egy kiváló és elfogulatlan hit-tudósnak „A kereszténység fejlődéstörténete” című angolból Kovács Lajos által magyarra fordított könyvében a 83-ik lapon a szentháromságról a következőket olvassuk:

„Tekintet nélkül arra, hogy a szentháromság mint hitcikk elfogadható-e vagy sem, azt hiszem mind barátai, mind ellenségei megengedik azt a kijelentést, hogy az értelmileg megfoghatatlan. Hihetjük, vagy gondolhatjuk, hogy hisszük, vagy megpróbálhatjuk hinni, de annyi szembeötlően össze nem egyeztethető ellenmondást foglal magában, hogy azt megérteni és elfogadni lehetetlen. Hogy erre vonatkozólag lehető egyszerű és tiszta képet nyerjünk, elég lesz egy Lord Baconnak, a nagy filozófusnak tulajdonított nyilatkozatra hivatkoznunk. Ez a nyilatkozat azt mondja, hogy „a keresztény hívő a háromságban hiszi, hogy egy három és három egy; hogy az Atya nem idősebb, mint fia; hogy a fiu egyenlő atyjával; s egyik a más kettőtől származván, egyenlő a másik kettővel; három személyben egy természetet hisz és három természetet egy személyben. Hiszi, hogy egy szűz a fiunak az anyja és hogy az ő tényleges fia neki, az anyának teremtője; hogy egy szűk szobába bezárható, akit az ég és föld be nem foghat; hogy az időben született, aki öröktől fogva volt és van; hogy gyöngé, ölben hordozható gyermek volt, aki Mindenható és hogy meghalt, aki életet és halhatatlanságot bir önmagában.”

Szerző megjegyzi, hogy a nyilatkozat idézésével nem akar támadást intézni a szentháromság ellen, hanem csupán annak megvilágosítása a célja, hogy a szentháromság tana értelmileg megfoghatat-

lan. Annak létrehozóit komoly és nemes szándéku embereknek tartja. További fejtegetésében részletesen reámutat arra, hogy ez az érthetetlen tan milyen körülmények között fejlődött ki s miért fogadták el azt sokan a keresztények közül.

Szemle.

Főtanácsi gyűlés és püspöki beiktatás.

Az évi rendes főtanácsi gyűlés október 26-ról november 16-ikára maradt s ezzel együtt az ünnepélyes püspöki beiktatás is. Meleg érdeklődéssel gondolunk a gyűlés lefolyására és szívből jövő üdvözlőtünket, jókívánatainkat küldjük az ünnepélyes keretek között esküt tett Főpásztornak. Legyen áldás a munkáján, kísérje siker a működését.

Az „Unitárius Egyház” c. lap megindult.

Alkalmunk volt látni az „Unitárius Egyház” c. egyházi és iskolai lapot. A XXXIV. évfolyam októberi száma 2-ik számnak van jelezve, amiből arra következtetünk, hogy a lap valószínűleg egy évig szünetelt és szeptember hónapban indult meg újra. Formája a régi s címében annyi változás történt, hogy a „székelykereszturkőri” előnevet kapta. Székelyudvarhelyen nyomják, Marosi Márton székely-szentmihályi lelkész szerkeszti, minden hó 1-én jelenik meg és előfizetési ára 5 pengő. Ennek a számnak a tartalma a következő; Október: 6. Lelkészi problémák Pál Dénes lelkészköri elnöktől. A következő cikk az egyházközségek vagyoni helyzetét ajánlja a főhatóság figyelmébe. Iránygondolatok a lelki gondozás körül címen névtelenül ir valaki folytatásosnak jelzett cikket. A jó szív megnyilatkozása címen a Veress Győző és Péterffy Albert áldozatkészségét közli. Nr. a kocsordi grófi földeladról ir, melyből az unitáriusoknak nem volt szabad venni. A Kereszturkőri D. F. Fiókegyelet közgyűlése s még egy-két rövid közlemény. A lap újból való megindulásához szerencsét kívánunk. Örvidenénk, ha mindenik számát olvashatnók.

Személyi hírek.

Az egyházi életben s egyes egyháztagnak életében történő személyi ügyekről és változásokról alig jut hozzánk valami hír. Ez alkalommal a következőket közöljük:

a) Értesülésünk szerint Kovács Kálmán, főgimnáziumi igazgató, tanügyi főtanácsos, a folyó iskolai év kezdetével nyugdíjba vonult. 37 évig állott a tanügy és az egyház szolgálatában. Ebből közel 10 esztendeig néhai nagynevű püspökünk: Ferencz József mellé berendelt titkár volt. Éles eszével, kiváló ké-

pességeivel, megnyerő módorával és bámulatos mozgékonyágával eléggé meg nem hálálható szolgálatakat tett az egyháznak és iskolának. Erdélyből történt eltávozásával budapesti főgimnáziumi tanár lett, nemsokára egy minta leányközépiskola megszervezésével és igazgatásával bizták meg. Feladatának olyan sikerrel felelt meg, hogy rövid idő alatt a tanügyi főtanácsosi méltósággal tüntették ki. Szívből kívánjuk, hogy a megérdemelt nyugalmat sokáig élvezze jó egészségben. De kifejezzük azon reményünket is, hogy az iskolai gond alól felszabadulva, sokoldalú tehetségét az egyház javára kiadósabban fogja használni.

b) *Löfi Ödön*, bölöni lelkész f. évi október hó 1-étől nyugdíjba vonult. Lelkészi működését Hódmezővásárhelyen kezdte, honnan egy év után 3 évre Oxfordba ment továbbképzés céljából. Hazaérkezése után 1898-tól 1907-ig Nagyajtán, azután Bölönben, szülőfalujában volt lelkész. Ifju korában verseléssel is foglalkozott, melyek közül több az „Unitárius Közöny” c. egyházi lapban is megjelent, melyek formára és tartalomra nézve nagy tehetséget árultak el. Mély gondolkozásra valló, filozófiai kérdésekkel foglalkozó tartalmas dolgozatai a Keresztény Magvetőben láttak napvilágot. Amíg családi élete engedte, nagy kedvvel foglalkozott gazdálkodással és kitűnő eredménnyel. Az utóbbi időben betegeskedett. Élvezze sokáig a nyugalmat, jó egészségben.

c) *Dr. Szolga Ferencet*, főgimn. tanárt és tb. igazgatót a kereszturkői D. F. Fiókegylet az elhunyt Osváth Árpád helyébe elnökké választotta. Az egyelet kitűnő erőt nyert az új elnökben, aki az egyházi és egyháztársadalmi ügyekben mindig igen buzgón vett részt. Működéséhez sikert kívánunk.

d) *Dr. Kovács Lajos* sepsiszentgyörgyi lelkész a teol. tanári vizsgát az ujszövetségi tanszék tárgyából okt. 24-én letette. Kívánatos, hogy a teol. tanári diplomával rendelkező fiatal emberek ne csak a vizsga megszerzéséig foglalkozzanak szaktárgyaikkal, hanem az unitárius teol. irodalomnak olyan munkásai legyenek, hogy irodalmi tevékenységük kitartó szorgalmukat mutassa és az unitárius szellemi élet erősödését, tekintélye emelkedését jelentse. Gratulálunk a sikerhez.

e) *Pálffy Árpád* bözödkőrispataki lelkész október hóban meghalt. Mintegy 16—18 évig volt lelkész, tehát az iljabb nemzedékhez tartozott. Közlebbi adataink hiányoznak. Nyugodjék békében.

Az áldozatkészség szép tettei.

Veress Győző az ország távolabbi részéből egyik székelyföldi unitárius felekezeti iskola részére 800—1000 lej értékben minden hónapban kedvesen fogadott ajándékot küld. A 72 éves öreg urnak a nevét eddig nem olvastuk egyházi lapjainkban. Szerény körülmények között élnek mondja magát. Elődei

300 esztendő előtt Bocskayval távoztak Erdélyből. Igen nagy szeretetet és tiszteletet érez az unitárius egyház iránt. Öröme telik abban, hogy az unitárius felekezeti iskolának adhat. Isten éltesse sokáig.

Péterffy Albert tb. köri f. ü. gondnok évi 500 pengő, 20—25 000 lej évi segítségnyújtást jelentett be az E. K. Tanácsnak, amit élete végéig gyakorolni óhajt. „Az összeg kétötöd része missziói utazások és ezzel kapcsolatos egyéb kiadások fedezetére felhasználható, háromötöd része pedig fordítottáson az unitárius lelkész vagy unitárius tanító jutalmazására, aki az iskolai és iskolán kívüli népnevelés, magyar szórványaink lelki gondozásában és faji öntudatának ébrentartásában, erősítésében kiváló érdemeket szerez.” A jutalomdíjat évenként az E. K. Tanács javaslata alapján az Egyházi Főtanács ítéli oda és adja ki. Szép gondolat, nemes elhatározás, mely ősi székely unitárius szívből fakadt. Az áldozatkész cselekedet legyen sokaknak példaadó s teremjen gazdag áldást az egyház javára. Isten éltesse sokáig a buzgóságáról eddig is előnyösen ismert derék atyánkfíát.

Egyházi gyűlések.

Az *Unitárius Irodalmi Társaság* gróf Széchenyi István emlékére október 19-ére felolvasó ülést hirdetett. A tárgysorozat szerint az elnöki megnyitót és bezárót dr. Ferenczy Géza tb. főgondnok tartotta. Széchenyi hite címen Simén Dániel rendes tag székfoglaló értekezést olvasott fel. P. Szentmártoni Kálmánné zongorakiséréte mellett Gyallay Pap Domokosné énekszámokat adott elő.

Az *Egyetemés Unitárius Lelkészkör* a főtanács gyűlést megelőző napon évi rendes közgyűlést tartott, midőn egyházi ének és Biró Lajos imája után Pál Dénes elnöki megnyitót mondott. Kővári Jakab a titkári jelentést olvasta fel. Barabás István előadást tartott a vallástörvényekről. Ekárt Andor a pénztárról és Sigmond József az Unitárius Szószékről tettek jelentést. Bedő Árpád a lelkészi fizetések javítására, rendezésére tett javaslatot. Benedek Gábor az egyházi nyugdíjintézetet ismertette. Azután általános tisztujítás volt.

A bárhol élő unitáriusokhoz.

Az unitáriusoknak az is szép jellemvonásai közé tartozik, hogy bárhol élnek, egymásnak a sorsa iránt érdeklődnek, egymással kulturális és hitbeli közösséget fenntartják, egymást erkölcsi és egyéb támogatásban részesítik. A kisebbségi sorsban e közösségérzetre és támogatásra valóban szükségünk van. Az előfizetési díj pontos rendezését is az Unitárius Jövendő fenntartásának anyagi biztosítása mellett a velünk való hitrokoni együttérzés és erköcsi támogatás kifejezésének tekintjük. Meg vagyunk győződve, hogy a romániai egyetlen unitárius egyház-

lapnak a fenntartásával fontos egyházi és hitbéli érdeket szolgálunk. Hitrokoni szeretettel kérjük olvasóinkat, hogy lapunk iránt nagybecsű érdeklődésüket megtartani s azt másokban is felkelteni sziveskedjenek, amennyiben pedig még nem tették volna, a lap fenntarthatása céljából, az alább olvasható előfizetési tájékoztató értelmében tartozásaikat mielőbb rendezni igyekezzenek. Az összeg a sepsiszentgyörgyi, baróti, székelyudvarhelyi, marosvásárhelyi, nagyváradai lelkészekhez is fizethető.

Szerkesztőség kérése.

Tekintettel arra, hogy az *Unitárius Jövendő* Romániában az egyetlen unitárius lap, tisztelettel kérjük olvasóinkat, hogy azt unitárius egyházunk tagjaival és az unitárius szellem iránt érdeklődőkkel minél szélesebb körben megismertetni s őket az előfizetők sorába léptetni sziveskedjenek.

Lelkész- és tanítótársainkat külön is kérjük, hogy azoknak figyelmét az *Unitárius Jövendőre* felhívni sziveskedjenek, akik korábban az *Unitárius Közlönyt* járatták s egyházi vonatkozású dolgokat szívesen olvasnak.

A lakás- és címváltozás sürgős bejelentését kérjük.

Előfizetési tájékoztató.

Az *Unitárius Jövendő* előfizetési ára egy évre 100 lej; kezdettől számítva 1941. év végéig 230 lej. Tisztelettel kérjük olvasóinkat, hogy az előfizetési díjat az esetleges hátrálékkal együtt, az alább megnevezettekhez mielőbb megküldeni sziveskedjenek:

- Romániában a szerkesztőség címére;
- Az erdélyi területen Hadházy Sándor egyházi pénztáros kezéhez, Kolozsvár, Kossuth Lajos u 12 szám.
- A Nagyváradon túl levő területen az „Unitárius Iratmisszió” vezetője Ujváry László urhoz Budapest. V Koháry u. 4. sz.
- Kolozsvárt az előfizetési díjakat Szabó László tanárjelölt szedi be.

Bizalommal kérjük olvasóinkat, hogy kérésünket figyelembe venni s azt mielőbb teljesíteni sziveskedjenek.

Vásároljon az

ELEKES

könyv és
papírüzletben.

Tip. BODOR Braşov, Strada Lungă 3. — Telefon 31-74.

Biztosítsátok életeteket
és vagyontokat a

Francia Romana

Ált. Bizt. R. T.-nál

Ügyi. 5késégek az ország
minden fontosabb városában.

Felvilágosítások a biztosítás minden ágában:

Brassó, Tehén piac 1.

Biztosítást a legelőnyösebben

az **Első Romániai**
Temetést Biztosító
R. T.-nál (ezelőtt G. SZÁVA és A. SZÁVA)

köthet.

Brassó, Weiss Mihály-u. 35

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Braşov, Str. Dr. Babeş 1 sz.

hova a lappal kapcsolatban minden megkeresés, közlemény és pénzüsszeg küldendő.

Kérjük munkatársainkat, hogy a lapba szánt mindenket vagy egyéb közleményt a hónap 5-éig sziveskedjenek a szerkesztőségbe juttatni.

Mélt.

redőn Dr. Szabó László
követ. tan. elnök úrnak

Budapest
VIII. Illóim. 66/b.
Magyarország

